

PAVEL PERKO:

V SVET ...

ČRTICA.

Obstala je pred vrati in se oddahnila. V sobo si še ni upala; preveč je bila razburjena in srce ji je utripalo.

V sobi je bila živahna govorica. Govoril je oče, govorila je mati, govoril je — da, to je bil stric Molè, ki je govoril! Stric Molè! Torej je vendarle prišel! Mislila je že, da ga ne bo niti k slovesu. Popoldne je bila pri njem, a je bil šel zdoma; menda nalašč... Sedaj pa je prišel po slovo. Hvala Bogu! Zazdelo se ji je, da bo šla sedaj z lažjim srcem od doma, samo da je prišel stric Molè.

Ali bi stopila v sobo?

Ni si še upala! Tresla se je še zmeraj. Strah in nemir ji je bil obtičal v udih.

Kaj takega! Kako bi si bila mislila! Pa da se je izšlo vsaj tako!

Dvignila je oči proti nebu in čut hvaležnosti jo je obvladal. To, kar je bilo, to je bil zadnji poizkus, zadnja izkušnja... Prestala jo je! Sedaj je varna!

Kako je neki vedel, da bo šla na večer k Jermanovi Reziki? Menda je slutil! In čakal jo je — temno je bilo; v senci hiše pa je bilo še bolj temno — in ji je zastavil pot in hotel rabiti silo. Tedaj pa je zavpila in se mu s silo izvila iz rok... Kje je dobila tisto moč, tega ne vé. In tisti stud, ki jo je v tistem hipu navdal do greha in do tega človeka!

In zopet ji je ušel pogled proti nebu. Med oblaki se je vozil mesec tiho in mirno, kot bi se ne brigal za vse boje, ki jih morajo biti človeški otroci globoko pod njim doli na zemlji...

In kako je bilo potem —?

Tekla je po klancu proti domu kar so jo nesle noge. Kletvino je še slišala za seboj. Potem so se odprla vrata pri Jermanu, in nekdo je stopil na prag in prašal, kaj da

je. Tudi to je še slišala, a tedaj je bila že na varnem.

Doma! Ah, hvala Bogu! In iz hiše sije luč, da se prameni raztezajo daleč tja po vrtu. Izpod neba pa sveti mesec. Tam na zahodu žari še mal rdeč pas, ostanek zarje. In kamor je solnce zašlo, na tisto stran je imela Ivana odriniti drugo jutro. Teta ji je preskrbela službo v Ljubljani; nastopiti mora v treh dneh. Nocoj pa je večer slovesa, zadnji dan...

Kako je bilo vse veselo in praznično v naravi! Tako bi hotela gledati in strmeti vso večnost. Zdaj je bila rešena najhujšega. Zdaj je bilo prestano vse!

In zazdelo se ji je, kakor da je dospela vrh visoke gore in se odpočila. Težave so pri kraju; na drugo stran pa se razprostira ravnina, polna zelenja in krasote — —

* * *

„Kod pa hodiš?“ jo je ogovorila mati, stopivša iz sobe. Pogledala jo je skoro začudeno; morebiti se ji je še poznala razburjenost na obrazu.

„Mislila sem iti k Jermanovi Reziki.“

„Bodeš že jutri; ponoči bodi doma! In pa Molètov stric so v hiši.“

Ponoči naj bi bila doma: res je! A kako je mogla misliti, da jo bo zalezoval celo tu, tako blizu doma?

Stopila je v hišo. —

Na mizi je gorela luč; krog mize so stali leseni stoli z naslanjači; v kotu postelja; izpod stropa pa je visela rdeča svetilka nad podobo Matere božje Majniške... Kako se je zdelo Ivani ta večer vse svečano! Morebiti zato, ker je bil zadnji večer?!

Ob peči po klopeh so sedeli bratci in sestrice; na klopi za vrati stric Andrej, za mizo pa oče in stric Molè.

Stric Molè je bil videti dovolj prijazen. Vendar je nekoliko zresnil obraz, ko je vstopila Ivana in sedla ne daleč proč od njega.

„Kako da greš —? Veš, to mi ni všeč, da greš. Vedno sem ti branil, pa me ne poslušaj.“

Iz njegovih besed je donelo nekoliko očitanja. Stric Molè je imel namreč Ivano izmed vseh najrajši; zato jo je včasih okregal kakor otroka. Svojih otrok stric Molè ni imel, pač pa hišo in posestvo. In vedelo se je, da bo enkrat Ivana gospodinjila na njegovem domu. Za moža pa ji je že naprej odločil Grandovega Tinka, kateremu je bil boter.

„Ni prav, da greš... In tam po mestih —, ti si še otrok in ne veš, da je za take dekline, kot si ti, nevarnosti dovolj tam po mestih... In potem: služiti! Čemu, ko ti treba ni! Naj služijo druge, ki doma nimajo koga in kaj!“

Tako je govoril stric Molè, in oče in mati sta mu skoro pritrjevala in se natihem kesala, da sta se vdala vedni prošnji in ji privolila, da gre.

Ivana pa je mislila posvoje. Teta iz Bučke, ki jo bo spremila in ki je dolgo časa bila v mestu, ji je pravila, da je nevarnosti res veliko, a če hoče biti pametna, se jih lahko izogne...

Stric Andrej je tudi mislil po svoje. On je površno vedel, kako da je. Zato ni mogel zakriti nekega pomilovalnega nasmeha, ko je poslušal strica Moleta. „Nevarnosti, hm, kje jih ima več: doma ali v mestu! In je še slep, da ne vidi in ne zapazi!“ Ivana je videla, da so Andreju v jezi parkrat silno zagorele oči. Tedaj se je ustrašila. In zdel se ji je približno prav tak, kot je bil oni dan, ko se je znosil nad Grandovim Tinkom.

Oni dan namreč sta Ivana in pa stric Andrej sušila seno. Ivana je obračala za ovinkom, Andrej pa je kosil na drugi strani. Tedaj pa pripelje Grandov Tinek detelje mimo in se ustavi na poti. Za Andreja ni vedel; zato je govoril, kar mu je prišlo na misel. Odgovarjala mu ni, a dobro je vedela,

da ga Andrej mora slišati. Andrej pa mu je bil že od nekdaj gorak. In res: ko je bilo zadosti, tedaj se prikaže izza grička Andrej. Takega ga še ni videla; obraz mu je gorel in oči so se mu svetile v jezi. Krčevito je stiskal držaj pri kôsi in škripal z zobmi:

„Postopač! Ničvredni postopač! Hodiš in zapeljuješ... Lump!“

Tinek pa ni odgovarjal. Prebledel je in odšel. Za prvi hip se ji je zasmilil, ker se ji je zdelo, da ni mislil tako hudo kot ga je dolžil Andrej. A nocoj — nocoj bi skoro mislila drugače...

Andreju pa se je tedaj zopet omilil obraz in v neki otroški vdanosti, s katero je vselej govoril ž njo, ji je rekel:

„Kadar ti bo kaj hotel, jaz te bom branil!“

Zlata duša, Andrej — a kako jo bo branil?! Kje je bil na primer kdo, da bi jo bil branil nocoj? —

* * *

„Kako da greš? Jaz ne morem umeti tega!“ je silil stric Molè.

Tudi oče in mati sta mu začela naglas pritrjevati.

In že je bila na tem, da bi povedala vse, do zadnjega vse... Povedala bi bila, da ji je čast njena dražja kakor Moletovo posestvo; povedala bi bila, da vsa vas vé o Tinku, da ni veliko prida, in bi gotovo ne bila srečna ž njim; povedala bi bila celo in priznala, da se boji zase, da se čuti črezdalje slabejšo nasproti vednemu zalezovanju in sladkanju Tinkovemu, da sluti, da bi nazadnje padla in postala nesrečna, kakor, kakor — — In ker pozna samo sebe bolj, kot jo poznajo drugi, zato misli bežati proč odtod, kam daleč proč... To bi bila povedala in nič bi ne bila zakrila! Pa ali bi jo bili umeli ali ne?! In ker je molčala dotle, je hotela molčati tudi ta večer!

„A jaz sem ti namenil hišo in posestvo. Glej, svojih nimam. Kar imam, vse bo tvoje. Tega sicer še nisem govoril, a mislil sem že zdavnaj tako. Zakaj greš? Ali bi ne bilo bolje, da ostaneš?“

„Ne morem —“

Obrnila se je v stran, kakor bi se hotela ubraniti lepim slikam, ki jih je slikal stric Molè.

„Pa ostani, Ivana!“ sta pritegnila še oče in mati. Izza peči doli je gledalo čvetero nedolžnih oči, ki so govorile prav tako. In neka izkušnjava v srcu ji je tudi govorila: „Ostani!“

Prišlo ji je milo in hudo obenem. Že je čutila, da omahuje, že je hotela pritrditi očetu in materi . . . Tedaj pa so se vnovič zasvetile oči semkaj izza vrat in stric Andrej je okrenil glavo. —

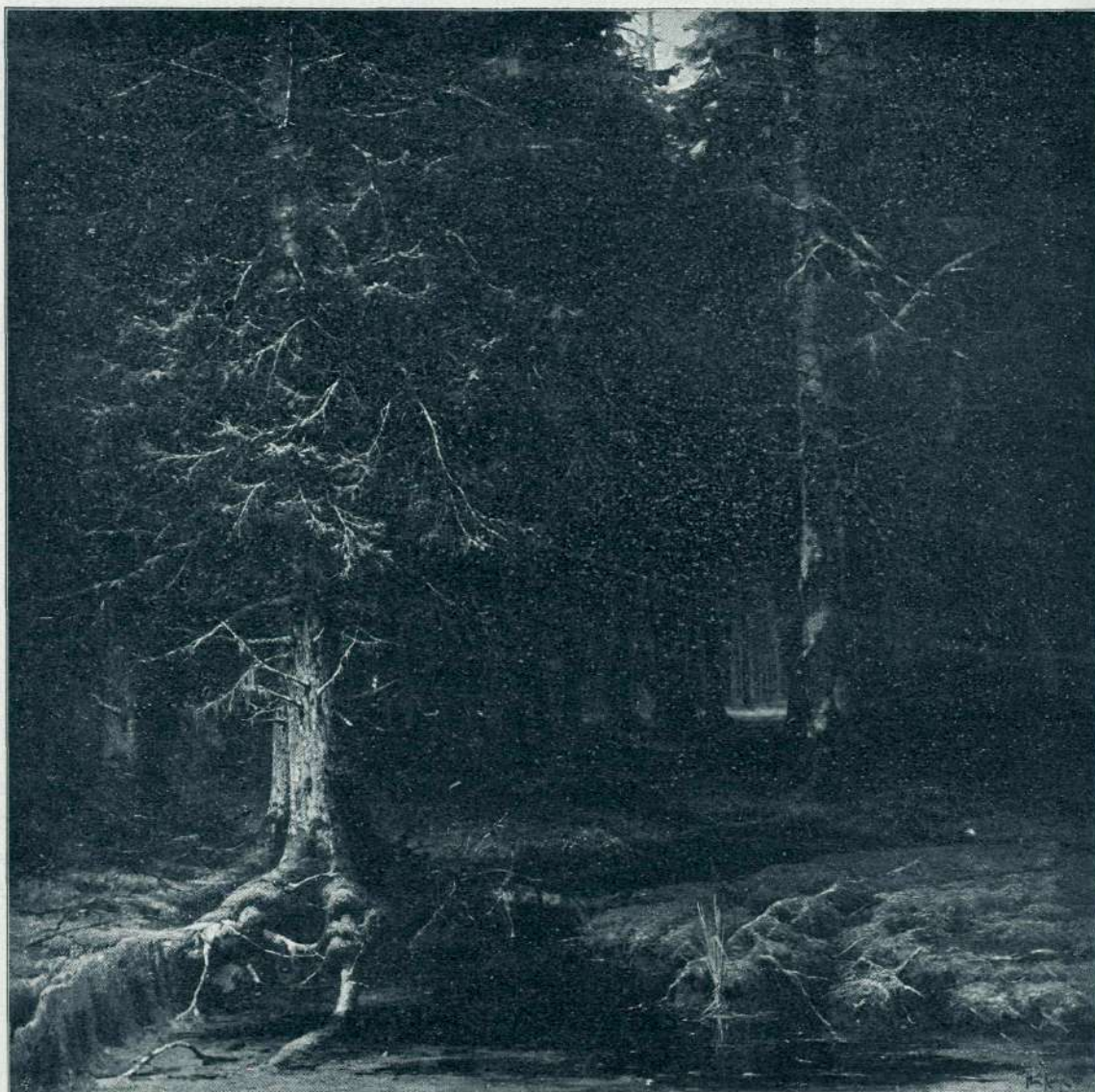
Stric Molè pa je nadaljeval:

„Neumnica! Glej, služiti hočeš, a jaz ti ponujam hišo in vse. Lahko bodeš živila. Možiti se ti še ne mudi, a če boš hotela —“

Tedaj pa se je dvignil stric Andrej. Bil je prav tak kakor oni dan na senožeti — :

„— Če boš hotela —“, tako je govoril, stiskajoč pesti — „če boš hotela ali pa če ne boš hotela, boš vzela tistega Tinka, tistega, ki ni nič vreden, tistega, ki je zapeljal — —“

Andrej bi bil še govoril, toda na peči so sedeli otroci . . . Povedal bi bil, kar še

GOZD.

J. KLEVER.

ni vedel nobeden razen njega. Povedal bi bil, da je zapeljana ona Trbovčeva iz Gor, tista, ki ji je Andrej boter. In povedal bi bil, da jo je zapeljal nihče drugi kakor Grandov Tinek. In ona je prišla in je s solzami povedala to njemu, Andreju, ki ji je krstni boter — in nikomur drugemu . . .

„Kaj, Tinek da ni nič vreden? Kdo to pravi!“ je tiščal Molè, ki je v hipu postal jeze rdeč kakor rak.

„Jaz pravim to! In nič ni vreden!“

Takega odpora stric Molè ni pričakoval. Hotel je še nekaj odgovoriti, pa beseda mu ni prav šla iz grla. Zato je obmolčal, bled kakor zid.

Pa tudi Andrej je molčé sedel nazaj. Iz oči je izginil ogenj in mesto odpora se mu je bralo ponižanje in kesanje, da se je spozabil morda bolj kot je nameraval.

* * *

In zopet ji je bilo lahko pri srcu — tako lahko kot par trenutkov poprej, ko je bila prisopla domov. Tedaj se je čutila varno in prosto; a v resnici varna in prosta je bila šele sedaj, ko je odšel stric Molè.

Obšlo jo je neko veselje in neka radost, kakršne še ni čutila doslej.

— Ah, in že jutri: jutri, ko bo solnce vzhajalo . . . Voz bo pripravljen, obleka bo naložena, voznik bo pognal . . . Morebiti bo nekoliko jokala, in tudi domači bodo jokali — a kaj zato! Ko bo sedla na železnico, bo pozabljeno vse! In to bo kmalu, to bo jutri . . .

Skrbelo jo je le še slovo. Jutri se bo poslavljal od domačega kraja, od očeta in matere, od Jermanove Rezike, od prijateljic in tovarišic . . . Kdaj bo prišla nazaj? Morebiti dolgo ne. In kadar bo prišla, bo prišla le za malo časa. Doma bodo odrastli bratci in sestrice in bodo njo tem lažje pogrešali. Ona pa bo služila in se le še včasih spomnila na svoj dom — —

Ozrla se je po sobi. Soba je bila sicer nizka in majhna, a začutila je, da je bilo v tej sobi vendarle prijetno. Podobe, narisane v steklo, viseče pod stropom, so jo gledale

tako milo, kot bi se za vedno poslavljal od nje. Kako je bila navajena teh podob! Oznanenje Marijino! Angelj stoji pred Marijo z lilijo v roki in ji govori pomenljive besede. Lilijo je Ivana med cveticami najbolj ljubila. Sv. Družina! Jožef na eni strani, Marija na drugi, mali Jezušček v sredi. Obleka od glave doli je temno pobarvana, med tem ko sta glava in obraz risana tako svetlo, da je videti kot bi bil Jezušček brez glave. Ivana se je spominjala, kako je še kot otrok vedno izpraševala mater, kje ima Jezušček glavo?! „Mater Dolorosa“ je napis pod drugo podobo. Kaj pomeni ta napis, ni vedel nihče, zato ker je bil latinski. Le bratec Jožef, ki je sedaj zaspal tam na klopi, je trdil vedno, da bo on enkrat vedel. To bo tedaj, ko bo hodil v latinske šole in ko bo gospod . . . Ali bo to kdaj ali ne, Bog vé! Morebiti!

Koliko spominov se ji je budilo! In kako bi se jih ne!? Saj to je bil zadnji večer!

Zunaj se je razlivala mesečina. Vetrič je pihljaj. Iz daljave se je čulo fantovsko petje.

Ko je prišla ven, je dobila strica Andreja še pred hišo. Sedel je na klopici in si podpiral glavo z roko. Ko je dvignil obraz, sta se dve solzi zasvetili v mesečini. Tedaj se je storilo inako tudi njej. Mislila je govoriti, a nekaj jo je zatiščalo v grlu.

„Andrej, dolgčas mi bode!“

„Poprej, res, sem ti branil ostati. Toda sedaj pravim: le pojdi. A hudo mi je; in jutri mi bo še hujše!“

„Saj zopet pridem, ko se izučim in si kaj prislužim.“

„Bogvé kdaj bo to! Dotlej bo pa dolgčas . . . In dela bo veliko! Kopanje se bo pričelo po vinogradih, žetev, mlatev . . . In vendar je prav, da greš.“

Zadnje besede je govoril le bolj zase. Gledal je na nebes, kot bi hotel po oblakih uganiti pota, ki bodo odslej vodila Ivano . . .

„Hudobnih ljudi se ogibaj. Pa srečna ostani in pa taka, kako čem reči, taka kakor si bila!“

* * *

Slutila je, da jo najtežje še čaka. Najtežje je bilo slovo.

Drugo jutro, preden je sedla na voz, je šla k Jermanovi Reziki. Revica je ležala na postelji že sedem tednov, ne da bi se mogla sama količkaj premakniti. Zraven tega je živela v revščini in pomanjkanju; zakaj oče je bil star in mati bolehna ... In vendar je Ivana ob slovesu skoro zavidala Reziko.

— Glej, ostala bo doma. Na posteljo bo sicer priklenjena, a v svoji bolezni bo varna in med domačini. Ona pa — —

Pa moralo je biti tako! Ko bi ne bila prepričana o tem, bi se skesala še v zadnjem trenutku.

Rezika seveda ni mogla doumeti, kako je mogoče, da odhaja v svet njena prijateljica, ko ji vendar doma ni nikakršne sile ...

„Mlada in zdrava si, pa siliš od doma!“

„Ah Rezika, ko bi ti vedela!“ ... Ivana je zaihtela.

Potem je Rezika molčala. Morebiti je zaslutila nekaj takega, kar je slutil in čutil tudi stric Andrej.

„Z Bogom! In ostani dobra, kakor si bila!“

Stricu Andreju je bilo težko, zelo težko ...

In solnce je vzhajalo in voz je bil pripravljen in obleka naložena — in voznik je pognal ...

ANTON MEDVED:

ODDALJENIM DUŠAM.

11.

V življenja urah breztolažnih,
ko solnce tone za goro,
mehak pozabim lic sovražnih,
v pogledih plavajo mi vlažnih
osebe ljubljene samo.

Zaupno spet se menim ž njimi,
prisrčno, kakor z bratom brat,
o jasni vígredi, o zimi,
o sreče, slave lahkem dimi,
o vsem, kar duh goji krilat.

Na prsi stiskam jih po vrsti,
milobnih čuvstev napojen —
a nič ne čutijo mi prsti ...
Po lokvah zibljejo se trsti,
na zemljo speta noč in — sen.

